

Luděk Sýkora (ed.): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky

Barvikova, Jana

Veröffentlichungsversion / Published Version

Rezension / review

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Barvikova, J. (2005). Luděk Sýkora (ed.): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 41(2), 334-336. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-55390>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Cílem publikace je prezentovat výsledky práce Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK. Kniha je určena širší odborné veřejnosti, a to jak z oblasti výzkumu a vysokých škol, tak i aplikační sféře, profesně se druhým bydlením zabývající (lokální a regionální samospráva, obchod s nemovitostmi). Druhé bydlení není chápáno jako pouhý souhrn objektů individuální rekreace, nýbrž jako komplex souvisejících jevů a procesů. Původní hypotézy, vycházející z předpokladu, že změna sociálně ekonomických podmínek po roce 1989 u nás povede k významným změnám v oblasti druhého bydlení (změna využívání objektů směrem k trvalému bydlení atd.), se zatím nepotvrdily. Ukazuje se, že druhé bydlení někdy může představovat velmi limitní faktor rozvoje území, jindy naopak může být jedním z hlavních impulzů rozvoje lokálních služeb.

Jana Barvíková

Luděk Sýkora (ed.): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky
Praha, Ústav pro ekopolitiku, o. p. s. 2002, 191 s.

Sborník Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky, jehož editorem je Luděk Sýkora, vychází z příspěvků, které byly předneseny v průběhu seminářů z cyklu „Udržitelný rozvoj městských aglomerací“. Tyto semináře v letech 2002 a 2001 pořádal Ústav pro ekopolitiku v rámci projektu „Transatlantické environmentální sítě“. Jejich prostřednictvím se snažil upozornit na charakter rezidenční a komerční výstavby, která je v současné době u nás realizována v okolí velkých měst, a na problémy, které by mohly vzniknout v případě nekoordinovaného územního rozvoje v městských aglomeracích. V rámci cyklu seminářů tak postupně byla diskutována řada otázek jako např.: Co je suburbanizace? Dochází u nás k suburbanizaci? Jak je významná? Jakých forem nabývá? Jaké má důsledky pro udržitelný rozvoj osíd-

lení? Jaké důsledky může v budoucnosti přinést její případný mohutný rozvoj? Jsme si vědomi jejich dopadů? Chceme se jim bránit? Máme k tomu nástroje? Existuje politická vůle využívat tyto nástroje? A těmto otázkám byl posléze věnován i recenzovaný sborník.

Publikace obsahuje celkem jedenáct příspěvků. V prvním z nich (*Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost*) Luděk Sýkora objasňuje samotný proces suburbanizace a zabývá se jeho současnými projevy v České republice. Konstatuje, že suburbanizace není v ČR novým jevem, neboť již v meziválečném období docházelo k rozvoji suburbanických především rezidenčních lokalit, a to zejména podél železničních tratí vycházejících z velkých měst. Po roce 1989 se rezidenční suburbanizace vzhledem k nízké úrovni průměrných příjmů a prudkému růstu cen nemovitostí, stavebních materiálů a prací, začala rozvíjet teprve až ve druhé polovině devadesátých let s rostoucími příjmy a kupní silou části obyvatel a státní podporou hypotečnímu financování. Avšak nejnvýznamnější silou proměňující příměstskou krajinu se na přelomu století stal rozvoj komerčních funkcí, jako je maloobchod, velkoobchod, skladování, distribuce a výroba. Autor popisuje změny, které suburbanizace přináší ve způsobu využití příměstského území. Upozorňuje na proměny, k nimž dochází v sociálně-prostorové struktuře měst a jejich sídelních aglomeracích, kdy předměstské zóny získávají především vzdělané a příjmově silné obyvatelstvo a sociální status nově příchodících i jejich způsobů života ostře kontrastuje s původním obyvatelstvem. Hlavními motivy, proč se mnohé z projektů komerční a rezidenční výstavby stěhují mimo hranice měst, jsou nižší ceny pozemků a snadnější vyjednávání se samosprávami menších obcí, neboť města chtějí udržet kompaktní strukturu zástavby, zatímco přilehlé obce se snaží o přilákání investic na vlastní území. Jelikož zájmy měst a obcí se takto často dostávají do protikladu, koordinace územního rozvoje v metropolitních oblastech naráží na ne-

ochotu správních měst a obcí společně jednat o budoucím rozvoji. Autor se dále zabývá ekonomickými, sociálními a environmentálními důsledky suburbanizace a možnými způsoby její regulace a omezení jejích negativních dopadů na udržitelný rozvoj osídlení.

Tomáš Gremlica v článku *Neuspořádaný, neregulovaný a z dlouhodobého hlediska neudržitelný růst městských aglomerací* nejprve upozorňuje na hlavní problémy neregulovaného růstu měst v USA a západoevropských zemích, související s vytlidňováním center měst, vznikem satelitních městeček a suburbanálních komerčních zón, změnou postavení a významu center i periferií v rámci struktur městských aglomerací, nevhodným rozvojem dopravních systémů v městských aglomeracích spočívajícím v nadměrném užívání automobilové dopravy, radikálními změnami ve využívání krajiny v současné době orientovaného především na potřeby terciálního sektoru atd. Posléze popisuje nástroje regulace neuspořádaného růstu městských aglomerací užívané v USA a státech EU, jejichž základem je velmi kvalitní systém střednědobého a dlouhodobého plánování a účast široké veřejnosti na rozhodovacím procesu. V samotném závěru příspěvku se pozastavuje nad skutečností, že zatímco v USA a EU je neregulovaný růst městských aglomerací obecně považován za problém, v České republice je naopak často chápán jako doklad ekonomického úspěchu. Vybízí k analýze suburbanizačních vývojových trendů u nás a k využití poznatků i vhodných způsobů řešení uvedených zemí v ČR, aby se zabránilo opakování chyb, k nimž v těchto státech při neregulovaném a neudržitelném růstu metropolitních regionů došlo.

Martin Ouředníček (*Suburbanizace v kontextu suburbanizačního procesu*) přináší různá pojetí definice suburbanizace v odborné literatuře. Na suburbanizaci nahlíží jako na změnu v prostorovém rozmístění obyvatelstva a proces změny fyzického a sociálního prostředí předměstských lokalit.

Velice zajímavý je rovněž příspěvek Pavla Ptáčka *Suburbanizace v USA a v Německu:*

zdroj inspirace i poučení, v němž se zabývá problematikou suburbanizačního procesu ve dvou modelových zemích. Zatímco v USA byl tomuto procesu ponechán volný průběh, navíc byl ještě částečně podporován ze strany státu, v Německu byl ovlivňován územně plánovacími nástroji a dalšími regulačními mechanismy, významnou roli zde sehrála i podpora veřejné dopravy. Autor se věnuje popisu a charakteristice suburbanizačního procesu v obou státech a zaměřuje se na příčiny a mechanismy vedoucí ke specifickému průběhu suburbanizace a jeho důsledky.

Ethan Seltzer ve svém příspěvku *Suburbanizace a její ekologické, ekonomické a sociální důsledky: poučení z vývoje v Portlandu* pojednává o živelném rozpínání měst do okolní krajiny, specifické podobě suburbanizace, o níž se hovoří jako o „urban sprawl“. Ta se vyznačuje zejména prostorově roztržitou až chaotickou zástavbou separovanou ve velkých vzdálenostech od města, nízkou hustotou osídlení a vysokou závislostí obyvatel na individuální automobilové dopravě. Autor popisuje důsledky, které tato forma suburbanizace způsobuje, a na příkladu amerického města Portland a jeho metropolitní oblasti ukazuje pokusy o její regulaci.

John Pucher se v článku *Suburbanizace příměstských oblastí a doprava: mezinárodní srovnání* zabývá vztahem mezi suburbanizací a dopravou, charakteristikou sociálních a environmentálních škod, které suburbanizace způsobuje, a dokumentuje rozsah suburbanizace ve Spojených státech. Poukazuje na skutečnost, že v USA je kvůli neregulované suburbanizaci na předměstích měst téměř nemožné pohybovat se pěšky, na kole či prostředky hromadné dopravy a většina rodin je tak nucena užívat více než jedno auto. Dokládá, že přestože suburbanizace v USA prošla odlišným vývojem než v západoevropských zemích, její důsledky v oblasti dopravy – to, že si vynucuje růst automobilismu a redukuje využití jiných druhů dopravy, jsou všude ve světě podobné. V závěru příspěvku předkládá doporučení pro Českou republiku, pokud jde o regulaci suburbaniza-

ce, a varuje před důsledky neuplatnění regulačních prostředků. Vzhledem k tomu, že situace v ČR se nepochybně více podobá situaci zemí západní Evropy než Severní Ameriky a západoevropské země byly při regulaci suburbanizace i automobilismu poměrně úspěšné, doporučuje, aby Česká republika pro své potřeby uzpůsobila zásady regulace používané v západní Evropě.

Ignatio San Martin v článku *Vnímání udržitelného rozpínání měst: bitva o udržitelný růst v Arizoně* diskutuje různorodá vnímání živelné suburbanizace, přičemž předkládá širokou škálu pohledů odborníků, představitelů místní správy a široké veřejnosti metropolitního regionu Phoenix, jenž je spojen s aktivitami státu Arizona čelícího tlakům občanských iniciativ a široké veřejnosti na zvládnutí živelné příměstské výstavby.

Radim Perlín se v příspěvku *Nízkopodlažní výstavba v územních plánech obcí v zájmu Prahy* věnuje vývoji nízkopodlažní výstavby po roce 1989 ve vztahu k územním plánům obcí v okresech Praha – východ a Praha – západ a na základě hodnocení územních plánů obcí rozlišuje jednotlivé etapy vývoje suburbanizace v kontextu společenských změn a měnicího se právního prostředí.

Ivana Horáková, autorka článku *Suburbanizace či urbanizace? Nová bytová výstavba v Praze a jejím zázemí*, konstatuje, že v Praze v devadesátých letech v rámci příměstských obcí došlo k výstavbě suburbii, nejedná se však o masivní jev. Klade si otázky, zda nová výstavba přispívá spíše k procesu urbanizace či suburbanizace, jaké formy bytové výstavby převažují a jaký vývoj je možno předpokládat v blízké budoucnosti.

Současným projevům suburbanizace v brněnské aglomeraci se ve svém příspěvku věnuje Ondřej Mulíček (*Suburbanizace v Brně a jeho okolí*).

Knihu uzavírá článek Karla Maiera (*Právní nástroje a reálné možnosti ovlivnit suburbanizaci*), v něm předkládá analýzu ekonomického, fyzického a sociokulturního prostředí, v němž se odehrávají změny prostorového

uspořádání regionů našich měst. Zabývá se suburbanizací v průběhu devadesátých let a nástroji, jimiž může stát nebo města tento proces ovlivňovat.

Vydání sborníku bylo vedeno snahou poskytnout čtenáři vhled do problematiky suburbanizace, upozornit na problémy, které by mohly vzniknout v případě nekoordinovaného územního rozvoje v městských aglomeracích, k němuž v České republice od roku 1989 dochází, a nastínit možnosti zmírnění negativních dopadů suburbanizace. Tohoto cíle bylo díky výběru a zaměření příspěvků, kvalitní grafické úpravě a bohaté obrazové příloze dosaženo, proto knihu uvítají zájemci z řad širší odborné veřejnosti, a to jak z oblasti výzkumu a vysokých škol, tak i představitelé lokálních a regionálních samospráv.

Jana Barvíková

R. Turkington, R. van Kempen, F. Wassenberg (eds.): High-rise housing in Europe: Current Trends and Future Prospects

Delft, Delft University Press 2004, 284 s.

Díky úctyhodné spolupráci mezinárodního týmu výzkumníků bydlení byla v loňském roce vydána komparativní knižní studie zachycující minulost, současnost a budoucí vyhlídky bydlení ve výškových obytných domech v patnácti evropských zemích. Tato svým záběrem ojedinělá publikace, jejíž kvalita je umocněna výbornou editorskou prací zajišťující relativně stabilní strukturu jednotlivých národních zpráv a doplňující je o zasvěcený úvod a finální sumarizaci hlavních zjištění, dává čtenářům podrobnou informaci o příčinách (motivech), vývoji, rozsahu a následných problémech panelové bytové výstavby v jednotlivých dnes již členských zemích Evropské unie. Přestože Česká republika nebyla v projektu zastoupena, čtenář se neubrání dojmu, jakoby to ani nevdadlo, jelikož jednotlivé příběhy jsou si nápadně podobné.